

MALİ'DEKİ YATIRIM OLANAKLARI

1. Genel

Mali Dünyadaki en fakir ülkeler arasında yer almakta olup, bağımsızlığını kazandığı 1960 yılından bu yana sürdürdüğü çabalara rağmen ciddi bir kalkınma ve sanayileşme gerçekleştirememiştir. Bu açıdan hemen her sektörde yatırım ihtiyacı olduğu ve yerel kaynaklarla bu yatırımları gerçekleştiremediğinden yabancı sermaye yatırımlarına ihtiyaç bulunduğu aşikardır.

Mali'nin en önemli gelir kaynakları yılda ortalama 60 Ton olan altın üretimi, pamuk ve tahıl üretimleri ile hayvancılık ve ham deri ihracatıdır. Bunların yanında tatlısu balıkçılığı da diğer bir önemli faaliyet alanıdır. Nijer ve Senegal nehirlerinin sayesinde sulanabilir alanlarının büyüklüğü ve nüfusun yaklaşık % 80'i tarımsal faaliyetlerle istigal ettiği, eğitimli bir işgücünün bulunmadığı dikkate alındığında öncelikli olarak tarım, hayvancılık ve gıda sektörlerinin yatırım alanları olarak düşünülmesi doğaldır.

2. Mali'nin yatırım ortamı:

Mali, çok partili parlamenter sisteme dayanan, genelde Afrika ülkeleri arasında istikrarlı bir siyasi yapısı olan bir ülke olarak tanınmaktadır. Ancak, 2011 yılında Libya'daki rejim değişikliğinin de etkisiyle ülkenin kuzeyine yerleşen silahlı grupların ve Tuareglerin ayaklanması sonrasında yaşanan 2012 yılındaki askeri darbe ve sivil düzene geçiş dönemi uzun sürmüş, 2013 yılında yapılan devlet başkanlığı ve parlamento seçimleri sonrasında yeni istikrarlı bir yapıya kavuşma aşamasına gelmiştir. Kuzeydeki ayaklanan silahlı gruplarla anlaşmaya varılmış olması da bu sürece olumlu ivme kazandıracaktır.

Mali, aralarında ortak pazar yaratmayı, parasal politikalarını uyumlu hale getirmeyi ve ticaret üzerindeki engelleri azaltmayı/kaldırmayı amaçlayan Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) üyesi bir ülke olarak ekonomisini reforme etmektedir. Mali IMF, Dünya Bankası, WTC ve diğer birçok uluslararası kuruluşa üye olup, yatırımların güvence altına alınması kapsamında Dünya Bankası bünyesindeki Çoktarafli Yatırımlar Garanti Ajansına 1990 yılından beri üyedir. Ayrıca Yatırımlar Anlaşmazlıklarının Çözümü Uluslararası merkezi (ICSID) Anlaşmasını da imzalamıştır. Bazı ülkelerle karşılıklı olarak yatırımların teşviki ve korunması anlaşmaları imzalamıştır. Henüz Türkiye ile Mali arasında bahse konu anlaşma imzalanamamıştır.

IMF ve Dünya Bankası ile yaptığı anlaşmalar çerçevesinde Mali hükümeti rekabeti güçlendirmek için şeffaf bir düzenleyici politika ve etkin kanunlar yürürlüğe koymuştur. Yatırım kanunu, işletme kurma konusundaki formaliteleri basitleştirmiş ve özellikle elsanatları, ihracat ve emek-yoğun yatırımları özellikle desteklemektedir. Mali'de doğrudan yabancı yatırımlar teşvik edilmektedir. Yabancı yatırımlar ile yerli şirketler aynı muameleye tabi tutulmaktadır. Mülk edinme ve teşebbüs hakkı konularında yabancı yatırımcılar aleyhine bir ayrımcılık uygulanmamaktadır. Özellikle ihracata dönük yatırımlar teşvik edilmektedir. Ekonomide petrol ve pamuk fiyatları hükümetin kontrolünde olup zaman zaman pirinç (temel tüketim maddesi) gibi sınırlı üründe fiyat sabitlemesi gündeme gelebilmektedir.

Mali'de yabancı yatırımcılar kurdukları işletmelerin % 100'üne sahip olabilirler. Mali Yatırım Ajansının (API-Mali) 2009 yılından itibaren "tek başvuru noktası" uygulamasına geçmesiyle birlikte Dünya Bankası İş Yapılabilir Raporu sıralamasında 162. (181) ülke

arasında) sıradan 2010 yılında 156. sıraya yükselmiştir. 2015 raporunda ise Mali 189 ülke arasında 146. sıradadır. Yabancı işletmeler izin sürecinde yerli firmalarla aynı prosedürlere tabi olup, yaratacağı istihdam, kullanacağı yerel girdi ve sermayenin büyüklüğü açısından değerlendirilir. Yatırım kanunu bütün türlerini ihraç edecek yerli ve yabancı şirketlere; tescil, alımlar, vergi ve gümrük vergisi ertelemeleri, ihracat ve ithalat politikaları ve ihracat bölgesi statüsü verne konusunda aynı teşvikleri sağlamaktadır. Yatırımcılar ithal ettikleri cihaz ve makineler için gümrük vergilerinden de muaf tutuldukları gibi kullandıkları yerel girdi vergilerinden de muaf tutulabilirler. Ayrıca, yatırımın özelliği ve büyüklüğüne göre başka teşvikler de müzakere edilebilir. Genelde yatırımlar başkentte yoğunlaştığı için hükümet kırsal kesimde yapılacak yatırımları teşvik etmek üzere; gelir vergisinden 5-8 yıllık muafiyetler, düşük enerji fiyatı, olmayan yerlere su, elektrik ve iletişim hatlarının karşılıksız sağlanması gibi teşvikler uygulamaktadır.

Özel mülklerin kamulaştırılması örneklerine nadiren rastlanmaktadır. Kamulaştırma kanunu çetrefil ve aşık olarak düzenlenmiş olup, cari piyasa değeri üzerinden bedel ödenmesi karara bağlanmıştır. Özel işletmelerle hükümet ve kamu işletmeleri arasında ihtilaller istisnai olarak görülmekte olup, bunlar da genellikle şirketlerin hatalı davranışları ve yolsuzluğa bulaşması devlet görevlileri nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Mali'de para birimi olan Frank CFA, AVRO'ya sabitlenmiş olup 1 Avro=655,957 FCFA olarak işlem görmektedir. Frank CFA diğer yabancı para birimleri karşısında dalgalanmaya bırakılmıştır. Yabancı işletmelerin sermayelerini ve karlarını transfer etmeleri üzerinde bir kısıtlama yoktur. Bankacılık sistemi oldukça gelişmiştir.

Diğer taraftan, firmaların yatırım kararı almadan önce, ülkedeki vergi uygulamaları, yargı sistemi, gümrük işlemleri ve ulaşım altyapısı hususlarını değerlendirerek hareket etmelerinde yarar görülmektedir.

3. Potansiyel Yatırım Alanları

a. Pamuk üretimi ve pamuk endüstrisi:

Mali'de ciddi boyutlarda kaliteli pamuk üretimi yapıldığı ve pamukla başlayan segmentin iplik, kumaş, konfeksiyona doğru uzanan imalat ile ülkede ciddi katma değer yaratılması ve ihracat potansiyelini geliştirerek döviz kazandırması imkanı göz önünde bulundurulduğunda bu sektörde yatırım yapılması ülkenin kendi kaynakları ile kalkınması perspektifine de uygun düşmektedir.

Mali 2014 yılında 552.000 ton pamuk üreterek, üretimini bir önceki yıla göre % 25 artırmıştır. 2018 yılına kadar 800.000 ton pamuk üretme hedefleri vardır.

Bu alanda arazi kiralanarak veya sözleşmeli çiftçilikle pamuk üretiminden, ülkemizde mahiyeti yükselmiş bulunan pamuklu tekstil imalatı işletmelerinin Mali'ye kaydırılarak, üretimlerinin Türkiye pazarında değerlendirilmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

b. Tarım Ürünleri:

Mali'nin % 25'i sulanabilecek 40 milyon hektar büyüklüğünde tarıma elverişli arazisi mevcuttur. Tarımda üretim yapmak üzere yatırımların, özellikle yağlı tohumlar (susam, ayçiçeği), hububat, pirinç, mısır veya ülkemize yoğunlukla ithalata yapılan girdi niteliğindeki diğer seçilecek ürünlere yönlendirilebileceği düşünülmektedir. Ancak, bu konuda bir tarım

uzmanları heyetinin arazi, iklim ve ürün özelliklerine göre üretim imkanlarını değerlendirmesinde yarar bulunmaktadır.

c. Hayvancılık ve Deri:

Mali'de hayvancılık önemli geçim kaynağı olarak, ülkenin özellikle orta ve kuzey kesimlerinde yoğunlaşan bir faaliyet alanıdır. Ülkemiz açısından hayvancılıktan ziyade özellikle gelişmiş deri ürünleri imalat sektörümüze kaliteli ve uygun fiyatlarda girdi sağlayacak şekilde deri işleme (tabakhane vb) tesisleri kurulması değerlendirilebilir.

d. Meyve Suyu Püresi:

Tarımsal alanda meyve suları, özellikle de ülkede yaygın üretimi bulunan mango'nun püresinin üretimini, bir diğer yatırım alanı oluşturmaktadır.

e. Enerji:

Mali, Senegal ve Nijer nehirleri ile önemli akarsu kaynağına sahip olmakla birlikte enerji açısından gerçekte kendine yeterli değildir. Üç büyük barajdaki hidroelektrik santralleri ile, tahmini 520 milyon kilowatt saat olan enerji üretiminin yaklaşık % 52'sini karşılamaktadır. Hidroelektrik santrallerinin yanında fosil yakıtlarla çalışan (daha çok petrol) termik santralleri kalan kısmı sağlamaktadır.

Elektrik enerjisine ulaşım imkanı şehirlerde % 55, kırsal kesimde ise % 15 seviyesindedir. Şehirlerde yaşayanların toplam nüfusun % 40'na yaklaştığı düşünülürse ve sanayi işletmelerinin de ihtiyacının artacağı değerlendirildiğinde ciddi bir potansiyelden bahsetmek mümkündür. Ayrıca, Mali'ye komşu olan ülkelerin durumu enerji yeterliliği bakımından daha kötüdür. Mali'den bu ülkelere elektrik satma imkânları da değerlendirilebilir.

f. İnşaat:

Bu alanda özellikle inşaat faaliyetlerinin açık ara bu sektörden en büyük payı aldıklarını söylemek mümkündür. Mali her alanda inşaat projelerine ihtiyaç duyan bir ülke konumundadır. Toplu/sosyal konut, yol, köprü, sulama, baraj vb. projelerine olan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu alanda kaynak olarak, uluslararası camianın (başta AB, ABD Kanada, Hollanda, Japonya vb.) taahhüt ettiği yardımlar ve Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşların sağladığı kredi ve hibeler ile IMF destekleri ve bazı ülkelerin ikili sağladığı kredi, hibe ve yardımlar sayılabilir.

g. Sağlık:

Mali'de kişi başına ortalama gelir seviyesi düşük olmakla birlikte sağlık hizmetlerine kaynak ayrılacak ciddi bir nüfus barındırması, ülkedeki devlet hastanelerinin altyapılarının ve hizmet kalitelerinin kötü olması, varolan özel kliniklerin kapasitelerinin düşük ve yetersiz olması bu alanda sağlık yatırımlarını cazip kılabilen bir ortam yaratmaktadır.

h. Lojistik:

Ülkemizin bu alanda Mali'de varlık göstermesi, özellikle Türkiye'den alım yapan/ithalat yapan Mali'ilerin aldıkları ürünleri ülkelerine getirmeleri bakımından önemli olabilir. Zira, Mali'de küçük tüccarlar ve genel ticaret yapan işletmeler her zaman bir konteynerlik sipariş verememekteyler. Küçük alımların bazı diğer alım yapan kişi ve şirketlerin ürünleriyle birlikte "grupaj" yapılarak taşınmasının sağlanması ticaretimizi artıracak bir uygulama olacaktır. Bu açıdan en azından bu işle iştirak eden bir şirketimizin Mali'de yatırım yapması önemlidir. Bu alanda THY seferlerinin başlıyor olması da ilave bir katkı sağlayacaktır.